

ZAPISNIK

sa 22. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore,
održane 25. jula 2018. godine

Sjednica je počela u 10 sati i 55 minuta.

Sjednici je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sljedeći članovi Odbora: dr Suad Numanović, mr Mihailo Anđušić, Momčilo Martinović, dr Nedžad Drešević i poslanica Maja Bakrač, zamjena člana Odbora Mirsada Murića, u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

Za sjednicu je utvrđen sljedeći

DNEVNI RED:

- Usvajanje Zapisnika sa 21. sjednice Odbora, održane 18. juna 2018. godine -

- 1. IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI PLANA AKTIVNOSTI ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE ZA 2018. GODINU, ZA PERIOD JANUAR- JUL 2018. GODINE;**
- 2. INFORMACIJE O AKTIVNOSTIMA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U JULU 2018. GODINE:**
 - (1) Informacija o Posjeti predsjednika i članova Odbora za ljudska prava i slobode Dnevnom centru za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Nikšiću - Sektoru B, održanoj 10. jula 2018. godine;
 - (2) Informacija sa Nacionalne konferencije “Funkcionisanje sistema krivičnih sankcija”, održane u Podgorici 11. jula 2018. godine, I
- 3. TEKUĆA PITANJA.**

Zapisnik sa 21. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode, održane 18. juna 2018. godine usvojen je jednoglasno, bez primjedbi.

PRVA TAČKA- IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI PLANA AKTIVNOSTI ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE ZA 2018. GODINU, ZA PERIOD JANUAR- JUL 2018. GODINE

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je ukratko predstavio Izvještaj o realizaciji Plana aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za period januar-jul 2018. godine koji sadrži detaljan pregled svih realizovanih aktivnosti, kako onih utvrđenih Planom, tako i dodatnih osam aktivnosti. Izvještaj je pripremljen u skladu sa praksom u radu Odbora radi sumiranja rezultata rada u prvom polugodištu.

Podsjetio je da je Plan aktivnosti Odbora za 2018. godinu usvojen na 18. sjednici, održanoj 19. marta 2018. godine. Planom su utvrđene 22 aktivnosti, i to:

- razmatranje: četiri predloga zakona, 11 izvještaja, četiri akta u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine Crne Gore i Predloga zahtjeva za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore u budžetu za 2019. godinu,

- dva kontrolna saslušanja (u skladu sa članom 75 Poslovnika Skupštine),
- dva konsultativna saslušanja (u skladu sa članom 73 Poslovnika Skupštine) i
- održavanje konferencije, tematske sjednice i dvije posjete Odbora.

S obzirom na to da je Plan usvojen krajem I kvartala, za prva tri mjeseca nijesu planirane aktivnosti. Do sada je Odbor realizovao pet aktivnosti iz Plana. Od šest aktivnosti utvrđenih za II kvartal 2018. Odbor je realizovao tri, dok tri aktivnosti nijesu realizovane iz objektivnih razloga. Takođe, od šest aktivnosti utvrđenih za III kvartal Odbor je već realizovao dvije, dok preostale aktivnosti planira realizovati do kraja septembra 2018. Predsjednik je podsjetio da je u IV kvartalu planirana realizacija 10 aktivnosti, u skladu sa rokom u kojem su Vlada i drugi relevantni subjekti planirali dostavljanje akata Odboru na razmatranje.

Predsjednik je naglasio da iz objektivnih razloga Odbor nije realizovao sledeće aktivnosti:

- razmatranje Predloga zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola, koji je utvrđen na 47. sjednici Vlade Crne Gore 2. novembra 2017, ali još nije dostavljen Skupštini;

- razmatranje Strategije manjinske politike 2018-2023. s Akcionim planom za sprovođenje Strategije za 2018. godinu, jer ista još nije usvojena na sjednici Vlade i

- razmatranje Izvještaja o radu Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za 2017. godinu iz razloga što Fond još uvijek nije dostavio Skupštini Izvještaj o radu za 2017. godinu iako je članom 36s Zakona o manjinskim pravima i slobodama utvrđeno da Fond podnosi godišnji izvještaj o svom radu Skupštini, najkasnije do 31. marta tekuće za prethodnu godinu.

U navedenom izvještajnom periodu u okviru zakonodavne uloge Skupštine, Odbor je razmotrio Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskoj upravi.

Odbor je u okviru kontrolne uloge Skupštine, u skladu sa članom 162 Poslovnika Skupštine, razmotrio pet godišnjih izvještaja: Izvještaj o ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica lišenih slobode, smještenih u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u 2017. godini (sa Izvještajima o radu i izvještajima o finansijskom poslovanju, zajedno sa izvještajima nezavisnog revizora savjeta manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2017. godinu), Izvještaj o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za 2017. godinu, Godišnji izvještaj Nacionalnog mehanizma za prevenciju torture za 2017. godinu i Izvještaj o stanju zaštite ličnih podataka i stanju u oblasti pristupa informacijama za 2017. godinu.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je podsjetio i da je u skladu sa Planom aktivnosti realizovana Posjeta Dnevnom centru za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Nikšiću - Sektoru B, 10. jula 2018. godine.

Rad Odbora za ljudska prava i slobode je transparentan i sjednice Odbora izazivaju interesovanje štampanih i elektronskih medija. U ovom izvještajnom periodu samo na web sajtu Skupštine objavljeno je oko 180 stranica teksta.

Odbor je prepoznat po multisektorskom pristupu u radu i dobroj saradnji sa državnim organima i institucijama, međunarodnim organizacijama i nevladinim sektorom.

Zaključeno je da je rad Odbora u prethodnom periodu bio kvalitetan i da je realizovan značajan broj aktivnosti iako su poslanici imali brojne obaveze povodom održavanja predsjedničkih i lokalnih izbora u više opština, što je djelimično uticalo na intenzitet njihovih aktivnosti u Skupštini i radnim tijelima.

Odbor je jednoglasno (sa šest glasova “za”) usvojio Izvještaj o realizaciji Plana aktivnosti Odbora za ljudska prava i slobode za 2018. godinu, za period januar- jul 2018. godine.

DRUGA TAČKA- INFORMACIJE O AKTIVNOSTIMA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U JULU 2018. GODINE

Odbor je jednoglasno (sa šest glasova „za“) usvojio:

- Informaciju o Posjeti predsjednika i članova Odbora za ljudska prava i slobode Dnevnom centru za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Nikšiću - Sektoru B, održanoj 10. jula 2018. godine i

- Informaciju sa Nacionalne konferencije “Funkcionisanje sistema krivičnih sankcija”, održane u Podgorici 11. jula 2018. godine.

Odlučeno je da, u skladu sa uobičajenom praksom, Informacije budu sastavni dio Zapisnika sa 22. sjednice Odbora.

Takođe, zaključeno je da se Informacija o Posjeti predsjednika i članova Odbora za ljudska prava i slobode Dnevnom centru za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Nikšiću- Sektoru B u elektronskoj formi pošalje svim učesnicima Posjete na upoznavanje.

TREĆA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

(1) Dopis Ministarstva vanjskih poslova- Obavještenje o posjeti ODIHR-ove ekspertske misije za oblast ljudskih prava Crnoj Gori, broj 011/3-6/43-14 od 20. jula 2018. godine

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je upoznao članove Odbora sa Dopisom Generalnog direktorata za multilateralne poslove u Ministarstvu vanjskih poslova koji obavještava o posjeti ODIHR-ove misije za oblast ljudskih prava Crnoj Gori, koja će se održati od 27. do 30. avgusta 2018. Eksperti ODIHR-a će prikupljati informacije o stanju branitelja ljudskih prava u Crnoj Gori, relevantnom institucionalnom i zakonodavnom okviru, politikama i praksama koje se odnose na zaštitu i saradnju sa braniteljima ljudskih prava i civilnim društvom, kao i o dobrim praksama i izazovima u ovoj oblasti.

Odlučeno je da na zajedničkom sastanku eksperata ODIHR-a sa predstavnicima Odbora za ljudska prava i slobode, Zakonodavnog odbora i Odbora za bezbjednost i odbranu, planiranom za 27. avgust 2018. godine učestvuje predsjednik Odbora dr Halil Duković.

U okviru iste posjete, 30. avgusta 2018. biće održan okrugli sto za predstavnike relevantnih institucija i civilnog društva na kojem će u ime Odbora za ljudska prava i slobode učestvovati predsjednik dr Halil Duković.

(2) Dopis Savjeta za građansku kontrolu rada policije, broj 00-63-8/18-11/4 od 20. jula 2018. godine

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je obavijestio članove Odbora da je Savjet za građansku kontrolu rada policije uputio Dopis, broj 00-63-8/18-11/4 kojim Odboru dostavlja na upoznavanje Zaključke Savjeta usvojene povodom analize kapaciteta i postupanja Uprave policije u slučajevima nasilja u porodici.

Savjet je prepoznao da je povećana odgovornost policije u zaštiti od nasilja u porodici prioritet ministra unutrašnjih poslova, a zahvaljujući otvorenom dijalogu između javnosti i policije primjedbe na postupanje policije u slučajevima nasilja u porodici su značajno smanjene.

Takođe, Savjet konstatuje da svi relevantni subjekti i društvene strukture u zemlji mogu biti zadovoljni i ponosni na odnos i politiku Vlade Crne Gore prema Istanbulskoj konvenciji. Savjet je preporučio da se u Koordinacioni odbor za koordinaciju, sprovođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za sprečavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih Istanbulskom konvencijom uključi i predstavnik nevladinih organizacija specijalizovanih za ovu oblast i da se u sklopu implementacije člana 16 Konvencije uvedu servisi savjetovališta za učinioce nasilja, na obaveznoj i dobrovoljnoj osnovi.

Sjednica je završena u 11 sati i 10 minuta.

SASTAVNI DIO ZAPISNIKA SU:

- 1) Informacija o Posjeti predsjednika i članova Odbora za ljudska prava i slobode Dnevnom centru za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Nikšiću- Sektoru B, održanoj 10. jula 2018. godine i**
- 2) Informacija sa Nacionalne konferencije “Funkcionisanje sistema krivičnih sankcija”, održane u Podgorici 11. jula 2018. godine**

INFORMACIJA O POSJETI PREDSJEDNIKA I ČLANOVA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE DNEVNOM CENTRU ZA DJECU SA SMETNJAMA U RAZVOJU I OSOBE SA INVALIDITETOM U NIKŠIĆU-SEKTORU B, održanoj 10. jula 2018. godine

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore organizovao je posjetu Dnevnom centru za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Nikšiću- Sektoru B u skladu sa Planom aktivnosti Odbora za 2018. godinu.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković i članovi Odbora Mirsad Murić, dr Suad Numanović i Momčilo Martinović, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković, zamjenica Zaštitnika za prava djece, mladih i socijalno staranje Snežana Mijušković, generalni direktor Direktora za javno zdravlje i programsku zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja dr Miro Knežević, samostalna savjetnica I u Direktoratu za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Aleksandra Popović, koordinatorka u Programu dječje zaštite u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori Ida Ferdinandi i direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ Milisav Korać održali su sastanak sa predsjednikom Opštine Nikšić Veselinom Grbovićem, predsjednikom Skupštine opštine Radivojem Lalom Nikčevićem, potpredsjednikom Opštine Draganom Perovićem, glavnim administratorom Veselinkom Jauković,

sekretarom Sekretarijata za kulturu, sport, mlade i socijalno staranje Milanom Koraćem i direktoricom Dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom Radojkom Koprivicom.

Nakon sastanka posjetili su Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom- Sektor B gdje im se pridružio i Goran Kušević, generalni direktor Direktorata za socijalno staranje i dječju zaštitu u Ministarstvu rada i socijalnog staranja.

Na sastanku sa rukovodstvom Opštine Nikšić učesnici posjete su upoznati sa aktivnostima Opštine u zaštiti ranjivih grupa stanovništva.

Predsjednik Opštine Veselin Grbović je saopštio da su adaptacijom prostorija nekadašnje mjesne zajednice i otvaranjem Sektora B Dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom stvoreni idealni uslovi za boravak ovih lica, čime se doprinosi njihovoj integraciji u širu društvenu zajednicu. Istakao je da bi poslanici prilikom usvajanja zakona više pažnje trebalo da posvete finansijskom aspektu i da za poslove koji su u nadležnosti opština obezbijede adekvatna sredstva. Nije dovoljno da se određeni servisi otvore i u početku finansiraju putem projekata i evropskih fondova, a da njihovo kasnije finansiranje i održivost bude u nadležnosti lokalnih samouprava.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je naglasio da raznolikost Delegacije, koja je na poziv Odbora u posjeti Nikšiću, svjedoči o veoma kvalitetnoj saradnji koju Odbor ima sa nadležnim državnim organima, međunarodnim organizacijama i nevladinim sektorom, što se realizuje kroz multisektorski pristup ovog Odbora u cilju postizanja većeg stepena poštovanja i zaštite ljudskih prava i sloboda. Odbor se ne bavi samo zakonodavnim aktivnostima, već veliku pažnju posvećuje praćenju implementacije zakona, što je posebno važno ako se ima u vidu da su zakoni uglavnom dobri, ali se više mora raditi na njihovoj implementaciji. Smatra da građane treba upoznati sa pravima i obavezama, što Odbor čini održavanjem javnih tribina širom Crne Gore. Cilj ove posjete nije kontrola rada Dnevnog centra, već da se učesnici direktno uvjere u način na koji funkcioniše, odnos zaposlenih prema korisnicima i da se institucija ohrabri zbog svih napora koje preduzima u ostvarenju humane misije.

Predsjednik Odbora je mišljenja da licima sa invaliditetom, kao ranjivoj kategoriji treba posvetiti posebnu pažnju, ne zbog sugestija Evropske komisije, već radi poboljšanja kvaliteta života i njihove inkluzije i socijalizacije. Uputio je pohvale Opštini Nikšić koja pokazuje posvećenost ovim licima i koja je učinila pionirski iskorak otvaranjem Sektora B namijenjenog osobama sa invaliditetom sa 27 i više godina starosti, čime će se, u skladu sa njihovim mogućnostima, pripremiti za samostalni život.

Predsjednik Duković je saglasan da lokalne samouprave u dijelu finansiranja treba ojačati, ali je i siguran da svako ko ima volju i želju da pomogne svojim sugrađanima, može pronaći adekvatna sredstva.

Prema podacima Ministarstva rada i socijalnog staranja i na osnovu potpisanog Memoranduma o razumijevanju za osnivanje JU Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom između Ministarstva i Opštine Nikšić (29. 05. 2017. godine), Ministarstvo će obezbijediti: informacije koje su relevantne za osnivanje Dnevnog centra; dati punu podršku u vidu stručne i tehničke pomoći u implementaciji aktivnosti relevantnih za funkcionisanje Dnevnog centra; obezbijediti nesmetan kontakt sa predstavnicima drugih relevantnih institucija i organizacija u cilju izvršenja planiranih aktivnosti; finansirati boravak korisnika Dnevnog centra u visini od 150,00 eura po korisniku (po kom osnovu oko 5000 eura na mjesečnom nivou pripada Dnevnom centru u Nikšiću) i finansirati zarade zaposlenih u periodu od tri godine, počev od 1. 09. 2017. godine (najviše do 50.000,00 eura po godini). Ministarstvo rada i socijalnog staranja iznos od 150,00 eura po korisniku opredjeljuje za sve Dnevne centre u Crnoj Gori.

U skladu sa članom 3 Memoranduma, Opština Nikšić će: saradivati sa MRSS u osnivanju Dnevnog centra; izvršiti izmjene u nazivu Ustanove i finansirati zarade zaposlenih po protoku perioda za koji se Ministarstvo obavezalo.

Predsjednik Skupštine opštine Nikšić Radivoje Lala Nikčević smatra da bi prije donošenja zakona trebalo analizirati mogućnost njihovog implementiranja. Istakao je da je Opština Nikšić realizovala brojne aktivnosti u oblasti socijalne zaštite, počev od otvaranja Dnevnog centra 2010. godine, preko proširenja njegove djelatnosti otvaranjem Sektora B u septembru 2017. godine, do otvaranja tri dnevna boravka za stare i Vešeraja koji mogu koristiti Dnevni centar za djecu sa smetnjama

u razvoju i dnevni boravci za stare. Planiraju i otvaranje Doma za stare. Takođe, 2011. godine je obezbijeđeno 12 stanova za penzionere, dok je prošle godine obezbijeđeno dodatnih 75 stanova za ovu populaciju. Posljednjih godina u napuštenim domovima mjesnih zajednica, nakon namjenske adaptacije, otvaraju se zdravstvene ambulante i vrtići. Na taj način će Skupština opštine Nikšić na predstojećoj sjednici razmatrati odluke o ustupanju prostorija u vlasništvu Opštine Nikšić Ministarstvu prosvjete radi otvaranja vrtića u naseljima Vir i Humci. Zaključio je da je Opština Nikšić spremna da prihvati kvalitetne ideje i brzo reaguje kako bi doprinijela njihovoj realizaciji, a razmjena ideja i iskustava posredstvom Zajednice opština za njih je veoma važna.

Direktorica Dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom Radojka Koprivica je istakla da Nikšić ima jednu od najboljih socijalnih karti u Crnoj Gori. Mišljenja je da je Dnevni centar u proteklih osam godina opravdao svoje postojanje. U poređenju sa sličnim servisa u državama iz okruženja i Evrope, smatra da je Dnevni centar u Nikšiću dosegao vrhunske standarde u ovoj oblasti. Informisala je da Sektor B predstavlja produžetak servisa koji pruža Sektor A Dnevnog centra i da njegovo funkcionisanje zahtijeva velika sredstva u dijelu podrške za korisnike u čemu im pomaže Ministarstvo rada i socijalnog staranja, koje u početne tri godine finansira i zaposlene, nakon čega te obaveze preuzima lokalna samouprava. U Sektoru B borave korisnici Dnevnog centra iz Sektora A koji prelaze nakon prestanka prava korišćenja usluga Centra zbog starosne granice. U ovom trenutku u Sektoru B boravi 12 korisnika - četiri osobe starije od 27 i osam korisnika preko 24 godine starosti. Uбудuće planiraju da u Sektoru A budu smještena samo djeca do 18 godina, a da Sektor B bude za osobe sa invaliditetom starije od 18 godina.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je saopštio da su se sa zadovoljstvom odazvali pozivu Odbora za ljudska prava i slobode, koji njeguje jako dobru praksu kojom na licu mjesta provjerava kako se zakoni sprovode u lokalnim zajednicama. Smatra da bi bilo dobro da i drugi skupštinski odbori slijede ovu praksu. Podsjetio je da je država Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti utvrdila ovaj servis za osobe sa invaliditetom, što je pozitivno. Međutim, dio servisa koji se odnosi na odrasle osobe sa invaliditetom, u skladu sa Zakonom, treba da finansiraju lokalne zajednice, a prilikom donošenja Zakona nijesu postojali precizni pokazatelji da li lokalne zajednice imaju izvorne prihode i mogu li obezbijediti ta sredstva. Otvaranje Sektora B u Nikšiću je pionirski potez, što je za svaku pohvalu i Zaštitnik očekuje da i druge opštine što prije slijede ovaj primjer, za šta bi država trebala da ima više sluha, jer lokalne zajednice isto ne mogu same finansirati i u tom pravcu treba normativno utvrditi određena prelazna rješenja.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore je naglasio da Servis 27+ ne treba da bude otvoren samo za bivše korisnike Dnevnog centra, već mora biti jednako pristupačan i dostupan svim drugim osobama sa invaliditetom koje imaju ozbiljne potrebe za boravkom u ovakvom centru. Važno je da ovaj servis ne ostane ograničen samo na dio populacije, već ga treba otvoriti za sve osobe koje ispunjavaju zakonske uslove.

Poslanik dr Suad Numanović smatra da posvećenost osobama sa invaliditetom u Nikšiću svjedoči o senzibilitetu lokalnog stanovništva prema ovoj ranjivoj populaciji. Iako je svjestan problema finansiranja, smatra da se pravilnom raspodjelom sa državnog na lokalni nivo, mogu obezbijediti dodatna sredstva, kao i od evropskih fondova i adekvatnim korišćenjem sredstava iz Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom. Takođe, kad se osobe sa invaliditetom integrišu, moguće ih je zaposliti i od sopstvenih zarađenih sredstava bi mogli plaćati boravak u ovim centrima.

Milislav Korać, izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ koja okuplja 20 lokalnih udruženja smatra da otvaranje Sektora B svjedoči sa kojom pažnjom se Opština Nikšić odnosi prema osobama sa invaliditetom. Izrazio je žaljenje što druge opštine, među kojima su i određene sa primorja, ne slijede primjer Opštine Nikšić. Sugerisao je da članovi Odbora u narednom periodu posjete i neku od takvih opština kako bi ih podstakli da preuzmu konkretne aktivnosti na unapređenju položaja osoba sa invaliditetom. Izrazio je spremnost da Savez „Naša inicijativa“ učestvuju u nekom od projekata koje realizuje Dnevni centar u Nikšiću kako bi se doprinijelo poboljšanju položaja ovih lica.

POSJETA DNEVNOM CENTRU ZA DJECU SA SMETNJAMA U RAZVOJU I OSOBE SA INVALIDITETOM U NIKŠIĆU- SEKTORU B

Tokom obilaska Sektora B Dnevnog centra za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom učesnici su se uvjerali da se rad u ovom Sektoru uglavnom zasniva na radno okupacionoj terapiji i okupaciji sportom kako bi se doprinijelo integraciji osoba sa invaliditetom u širu društvenu zajednicu u skladu sa njihovim sposobnostima.

Za svakog korisnika, u skladu sa njegovim mogućnostima, razvijen je individualni program. Implementacijom dva IPA projekta prekogranične saradnje sa Bosnom i Hercegovinom i sa Srbijom, konkretno sa Ustanovom „Vladimir Nazor“ iz Sarajeva zaposleni u Dnevnom centru su razmijenili iskustva u oblasti radno-okupacione terapije. Učesnici posjete su bili u prilici da isprate radionicu radno-okupacione terapije koja se odnosila na izradu predmeta od drveta, gline i gipsa. Ponedjeljkom i srijedom u Sektoru A i B ove Ustanove realizuju se kulinarske radionice. Sprovode i art radionice, a planiraju i organizaciju izložbe radova korisnika Dnevnog centra. Redovno se održavaju sportske aktivnosti, a u saradnji sa Specijalnom olimpijadom Crne Gore učestvuju na nacionalnoj specijalnoj olimpijadi i lokalnim takmičenjima. Takođe, organizuju brojne izlete za korisnike ove ustanove.

S obzirom na to da nije riječ o zdravstvenoj ustanovi, fizioterapeut korisnicima pruža usluge elementarne rehabilitacije. Direktorica Dnevnog centra smatra da bi na adekvatan način trebalo regulisati položaj medicinskih sestara koje rade u Centru, jer tu ne mogu da obavljaju stručnu praksu, niti da polažu stručni ispit. Prilikom obezbijeđenog prevoza korisnika uvijek je prisutna medicinska sestra, a svi zaposleni su pohađali kurs prve pomoći.

Poslanici, članovi Odbora, kao i predstavnici drugih državnih organa, učesnici Posjete, ostali su uskraćeni za informaciju koliko ima stalno zaposlenih za rad s odraslim licima, korisnicima Sektora B 27 +, njih 10, odnosno 12, njihovoj strukturi-specijalnosti, ali i za iznos sredstava do sada opredijeljenih od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja, koje je u skladu sa Memorandumom preuzelo obavezu finansiranja zarada ovih lica.

Kada je riječ o Sektoru A saopšteno je da troje djece pohađa i redovnu školu i Dnevni centar gdje su uključeni u pojedine njihove aktivnosti.

Dnevni centar ima veoma dobru saradnju sa Ekonomsko-ugostiteljskom školom, Osnovnom školom iz Župe i sa Filozofskim fakultetom, čiji studenti psihologije pohađaju stručnu praksu u ovoj Ustanovi. Izuzetna je saradnja sa Opštinom, Ministarstvom rada i socijalnog staranja, UNICEF-om i udruženjima roditelja. Takođe, veoma je bitna međusobna razmjena iskustava 13 dnevnih centara koji funkcionišu u Crnoj Gori.

Na licima korisnika vidljivo je bilo zadovoljstvo zbog boravka u Ustanovi i posvećenog odnosa zaposlenih prema njima. Zaposleni su saopštili da im nije teško raditi sa ovim licima i da su rezultati njihovog rada već vidljivi, a roditelji osoba sa invaliditetom, u razgovoru sa učesnicima posjete, nijesu krili zadovoljstvo zbog usluga i sigurnosti koja se pruža njihovoj djeci.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da je ovo vizionarski projekat Opštine Nikšić kojoj je uputio pohvale, uz ocjenu da bi unapređenje ljudskih prava bez ovakvih institucija bilo veoma teško.

Pozvao je ostale dnevne centre u Crnoj Gori da u skladu sa mogućnostima u svojim sredinama otvore slične servise za odrasle osobe sa invaliditetom. Pored dnevnog boravka, sobe za radno-okupacionu i sportsku terapiju, učesnici su obišli i okolinu Sektora B i ocijenili da prirodni ambijent takođe može pozitivno uticati na lica koja borave u ovoj Ustanovi.

S obzirom da je pod istim krovom i Dnevni boravak za stare, učesnici su ga obišli i razgovarali sa korisnicima.

Više informacija o Dnevnom centru:

U okviru Nacionalnog akcionog plana za djecu koji se realizuje preko lokalnih akcionih planova Opština Nikšić, u partnerstvu sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja i Udruženjem roditelja, je osnovola Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju koji je počeo sa radom 15. juna 2010.

Postupak sticanja korisničkog prava u Dnevnom centru počinje podnošenjem zahtjeva Centru za socijalni rad za opštine Nikšić, Plužine i Šavnik, koji donosi Rješenje o odobravanju dnevnog smještaja (boravka) u Dnevnom centru za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom.

Zaključno sa 31. decembrom 2017. godine u Dnevnom centru korisničko pravo imalo je 30 korisnika, što je maksimum kapaciteta ove ustanove.

U septembru 2017. godine, u skladu sa Memorandumom o saradnji Ministarstva rada i socijalnog staranja i Opštine Nikšić, djelatnost Ustanove je proširena na socijalnu zaštitu lica sa invaliditetom iznad 27 godina, koja se realizuje u prostorijama Sektora B, površine 300m² u naselju Duklo, adaptiranim u skladu sa potrebama korisnika.

Za realizaciju ovog programa Vlada Crne Gore je uložila od 356 000 eura, tako što je Uprava za imovinu kupila objekat u vrijednosti 85.000 eura, a za adaptaciju i opremanje je izdvojeno 270 000 eura.

Otvaranjem ovog Sektora lica sa invaliditetom nastavljaju da budu u programu podrške života u zajednici, koji im uz blagodeti porodičnog okruženja obezbjeđuje odgovarajuću pomoć i podršku u periodu njihovog dnevnog boravka u ustanovi, a što je u njihovom najboljem interesu i u skladu sa standardima socijalne zaštite. Takođe, u skladu sa Konvencijom UN o pravima djeteta koja propisuje zaseban boravak djece i odraslih, korisnici koji su stariji od 18 godina postepeno će prelaziti iz Sektora A u Sektor B.

Takođe, Sektor B Dnevnog centra je 26. marta 2018. godine, otvorio vrata za dvanaest korisnika - četiri korisnika starija od 27 godina, bivše korisnike usluga Dnevnog centra koji zbog zakonskih ograničenja, usled dostizanja starosne granice, nijesu mogli koristiti usluge dnevnog boravka i osam korisnika starijih od 24 godine koji su postojeći korisnici usluge dnevnog boravka. Na ovaj način je riješen problem diskontinuiteta ovog servisa za lica koja su navršila 27 godina. Ministarstvo rada i socijalnog staranja je u skladu sa Memorandumom preuzelo obavezu finansiranja zarada za zaposlene u sektoru B u naredne tri godine, nakon čega ovu obavezu preuzima Opština.

U okviru Sektora B rad se uglavnom zasniva na radno - okupacionoj terapiji, okupaciji sportom i aktivnostima koje teže integraciji osoba sa invaliditetom u širu društvenu zajednicu u skladu sa njihovim sposobnostima.

Otvaranju Sektora B prethodio je niz aktivnosti kojima su zadovoljeni zakonski, tehnički i organizacioni uslovi za pružanje usluga dnevnog boravka.

Za sticanje zakonskih uslova za početak rada Sektora B, neophodno je bilo:

- Donijeti novu Odluku o osnivanju ustanove, u kojoj je sadržano proširenje djelatnosti na osobe sa invaliditetom starije od 27 godina. Odluku o osnivanju je donijela Skupština opštine Nikšić na sjednici od 18. oktobra 2017. godine;

- Donijeti novi Statut koji je usklađen sa Odlukom o osnivanju. Statut je donešen u novembru 2017. godine, a stupio je na snagu davanjem saglasnosti od strane Skupštine opštine Nikšić, 20. decembra 2017. godine;

- Uraditi novi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, u skladu sa proširenjem djelatnosti i potrebama otvaranja novih radnih mjesta u Sektoru B. Pravilnik je donešen u novembru 2017. godine. Saglasnost na njega dao je predsjednik Opštine, a stupio je na snagu 20. novembra 2017. godine;

- Ispunjenjem zakonskih uslova objavljen je oglas za popunu radnih mjesta 13. decembra 2017. godine, a nakon donošenja Rješenja o prijemu i isteka roka za žalbe, novi radnici su potpisali ugovore o radu 29. decembra 2017. godine.

U periodu od 20. januara 2018. do 20. marta 2018. godine, novozaposleni radnici su stekli neophodna teorijska i praktična znanja u radu s osobama sa invaliditetom, od primjene procedura rada u dnevnim centrima, do pružanja prve pomoći.

Uporedo sa izradom pravnih akata, radilo se na pribavljanju atesta neophodnih za tehnički prijem i upotrebu objekta.

Važno je istaći da je 19. juna 2018. godine, Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju i osobe sa invaliditetom u Nikšiću, shodno Zakonu o socijalnoj i dječijoj zaštiti, među prvima u Crnoj Gori stekao Licencu za obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite.

INFORMACIJA
sa Nacionalne konferencije „Funkcionisanje sistema krivičnih sankcija“,
održane u Podgorici 11. jula 2018. godine

Nacionalnu konferenciju „Funkcionisanje sistema krivičnih sankcija“ organizovala je NVO „Građanska alijansa“ uz podršku Ambasade Kraljevine Holandije u Srbiji i Crnoj Gori. Konferencija je održana 11. jula 2018. godine u hotelu CentreVille u Podgorici.

Zbog prethodno preuzetih službenih obaveza članovi Odbora za ljudska prava i slobode nijesu bili u mogućnosti da učestvuju na Konferenciji, pa je istu u ime Sekretarijata Odbora ispratio saradnik Denis Pačarić.

Na samom početku Konferencije učesnici su minutom ćutanja odali počast žrtvama zločina u Srebrenici koji se dogodio prije 23 godine i svim drugim žrtvama zločina koji su se desili na teritoriji bivše Jugoslavije.

U uvodnom panelu Nacionalne konferencije govorili su Zoran Pažin, potpredsjednik Vlade za politički sistem, unutrašnju i vanjsku politiku i ministar pravde i Šučko Baković, zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Potpredsjednik Vlade za politički sistem, unutrašnju i vanjsku politiku i ministar pravde Zoran Pažin smatra da je funkcionalan sistem izvršenja krivičnih sankcija ogledalo sposobnosti države da obezbijedi zadovoljenje pravde, ali i potvrda humanosti i spremnosti društva da pruži šansu za rehabilitaciju čak i počiniocima teških krivičnih djela. Iako u svakom demokratskom društvu zatvorski sistem predstavlja nužni mehanizam zadovoljenja pravde i pravičnosti, ne smije se izgubiti iz vida da lica lišena slobode i dalje uživaju ljudska prava garantovana međunarodnim konvencijama i nacionalnim zakonima. Saopštio je da je bezbjednost zatvorskog sistema imperativ i preduslov njegove funkcionalnosti. Naglasio je da je ekspert Graham Johnson u Izvještaju o zatvorskome sistemu Crne Gore pohvalio i pozitivno ocijenio pojedine aspekte bezbjednosnih procedura u crnogorskim zatvorima. Naveo je da je Vlada spremna da saraduje sa domaćim i međunarodnim partnerima na realizaciji preporuka i otklanjanju svih uočenih nedostataka nacionalnog sistema krivičnih sankcija.

Ukazao je da je povećanje efikasnosti pravosudnog sistema posljednjih godina rezultiralo značajnim pritiskom na sistem izvršenja krivičnih sankcija. Vlada je odlučila da uloži do 15 miliona eura u izgradnju novog zatvora na sjeveru Crne Gore što će omogućiti da pravosnažno osuđena lica bez odlaganja budu upućena na izdržavanje zatvorskih kazni u uslovima koji ispunjavaju visoke međunarodne standarde bezbjednosti i zaštite prava zatvorenika.

Potpredsjednik Pažin je istakao i Vladino opredjeljenje da u okviru Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija bude izgrađena Specijalna zdravstvena ustanova, dodajući da se intenzivno radi na pripremi tehničke dokumentacije i obezbjeđivanju podrške za ovaj projekat iz fondova Evropske unije.

Saopštio je da se razvojem sistema alternativnog izvršenja krivičnih sankcija nastoji smanjiti zatvorska populacija, ali i povratništvo u izvršenju krivičnih djela. U decembru prošle godine uspostavljen je sistem elektronskog nadzora nad izvršenjem kazne zatvora u prostorijama za stanovanje. Do sada je uspješno izvršeno 65 kazni kućnog zatvora. Osim toga, ostvarena je puna funkcionalnost izvršenja kazne rada u javnom interesu. Svi navedeni napori da se unaprijedi nacionalni sistem za izvršenje krivičnih sankcija po najvišim standardima pravde i humanosti zahtijevaju angažman stručne javnosti, ali i razumijevanje i podršku građana.

Potpredsjednik Vlade je naglasio da moralna osuda pojedinih teških krivičnih djela ne smije voditi opravdavanju ili tolerisanju bilo kog oblika nasilja ili kršenja ljudskih prava zatvorenika. Adekvatan odnos prema licima lišenim slobode je ne samo zakonska i civilizacijska obaveza, već ovakvo postupanje povećava šanse za resocijalizaciju i reintegraciju počinitelaca krivičnih djela po okončanju zatvorske kazne.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković se osvrnuo na širi kontekst izvršenja krivičnih sankcija u Crnoj Gori s aspekta poštovanja i zaštite ljudskih prava i sloboda. Saopštio je da se u savremenom društvu često postavlja pitanje uspostavljanja ravnoteže između retributivnog pristupa kažnjavanju („prema zaslugi“), suzbijanja kriminaliteta, uvažavanja prestupnika i njegovih ljudskih prava i pragmatičnog pristupa krivičnim sankcijama koji podrazumijeva upravljanje rizicima uz što manje troškove. Opredjeljenja Crne Gore u odnosu na navedena pitanja sadržana su u Strategiji za izvršenje krivičnih sankcija 2017-2021. u kojoj je navedeno da se reforme u ovoj oblasti odnose na

zakonodavni okvir, jačanje mehanizama za ostvarivanje i zaštitu ljudskih prava lica lišenih slobode, promovisanje alternativnih sankcija i mjera, smanjenje zatvorske populacije i poboljšanje uslova u zatvorima. Smatra da bi se ispunjenjem ovih ciljeva značajno doprinijelo poštovanju ljudskih prava osoba koje su u sistemu krivičnih sankcija. Istakao je da je neophodno posvetiti punu pažnju odgovarajućem izvršenju mjera bezbjednosti čija je svrha da se otklone stanja ili uslovi koji mogu biti od uticaja da počinitelj i ubuduće vrši krivična djela.

Zaštitnik smatra ohrabrujućim što je u Strategiji prepoznato da sadašnji zatvorski sistem koji je i dalje zasnovan na tradicionalnom zatvorskom pristupu treba zamijeniti pristupom zasnovanim na tretmanu, rehabilitaciji i resocijalizaciji zatvorenika sa mogućnostima za rad i zapošljavanje. Zaštitnik kroz preventivnu i reaktivnu ulogu sa posebnom pažnjom i u kontinuitetu prati i nadzire tretman i ostvarivanje prava osoba koje se nalaze na izvršenju kazne zatvora ili mjere bezbjednosti ili kojima je po drugom osnovu ograničeno kretanje. Istakao je da se na osnovu monitoringa može zaključiti da u zatvorskom sistemu Crne Gore nema sistemskog mučenja i zlostavljanja, iako su se u proteklom periodu dogodili pojedinačni slučajevi koji su bili predmet postupanja Zaštitnika. Zaključio je da su brojne obuke o sprečavanju mučenja i drugih oblika zlostavljanja, koje su se sprovodile periodično u periodu od 2010. godine do danas, dale rezultate.

Smatra da je neophodno paralelno raditi na uspješnoj primjeni modela alternativnih sankcija, jer se jačanjem trenda izricanja alternativnih sankcija i smanjenjem izricanja zatvorskih kazni smanjuje broj lica lišenih slobode, a samim tim se i poboljšavaju zatvorski uslovi. Ukazao je na neophodnost ulaganja i poboljšanja materijalnih uslova i zapošljavanja dovoljnog broja službenika u cilju zaštite ljudskih prava lica koja borave u zatvorenim ustanovama po osnovu izvršavanja neke od krivičnih sankcija.

Pravni savjetnik u NVO „Građanska alijansa“ Zoran Vujičić je informisao učesnike o projektu „Reforma sistema izvršenja krivičnih sankcija“ koji je realizovan u saradnji sa Ministarstvom pravde, uz podršku Ambasade Kraljevine Holandije. Realizovano je više aktivnosti, a četiri glavne su: podrška u razvoju Strategije za izvršenje krivičnih sankcija, monitoring stanja ljudskih prava u zatvorima i prostorijama za zadržavanje, jačanje kapaciteta službenika u zatvorskom sistemu i promocija alternativnih sankcija. Važnim smatra što se projekat oslanja na Strategiju za izvršenje krivičnih sankcija 2017 – 2021. Podsjetio je da je NVO „Građanska alijansa“ prošle godine u saradnji sa ekspertom Graham Johnsonom objavila Izvještaj o zatvorskom sistemu u Crnoj Gori sa aspekta bezbjednosti i procedura, koji je pripremljen da bi pomogao crnogorskim vlastima u radu na reformi i modernizaciji zatvorskog sistema.

Zahvalio je Ministarstvu pravde, Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, Upravi policije, Upravi Specijalne bolnice za psihijatriju, kao i svim državnim institucijama na podršci i saradnji tokom realizacije projekta.

U okviru prvog panela na temu „Reforma sistema izvršenja krivičnih sankcija“ govorili su: Nataša Radonjić, generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde, Velimir Rakočević, dekan Pravnog fakulteta i Angela Longo, šefica Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici.

Nataša Radonjić, generalna direktorica Direktorata za izvršenje krivičnih sankcija u Ministarstvu pravde je podsjetila da je Vlada Crne Gore u decembru 2016. usvojila Strategiju izvršenja krivičnih sankcija za period 2017- 2021. i prateći Akcioni plan kojim su utvrđene mjere za njenu realizaciju. Ključni ciljevi Strategije su: unapređenje prevencije i zaštite od zlostavljanja i poštovanje ljudskih prava lica lišenih slobode i osuđenih lica, unapređenje kapaciteta Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, uslova za izvršenje i nadzor nad alternativnim sankcijama i mjerama, kao i unapređenje odnosa sa javnošću u oblasti izvršenja krivičnih sankcija. Saopštila je da izvršenje krivičnih sankcija mora biti u skladu sa zakonskim garancijama uz puno poštovanje ljudskih prava i istakla da se u zatvorskom sistemu u kontinuitetu sprovode obuke za službenike i intenzivno se radi na poboljšanju infrastrukture zatvora.

Podsjetila je da je Strategijom predviđena izgradnja Specijalne zdravstvene ustanove, nove Prijavnice u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija u Spuzi, multifunkcionalnog objekta za aktivnosti van ćelije i izgradnja Otvorenog odjeljenja. Pored pomenutih velikih infrastrukturnih ulaganja svakodnevno se radi na unapređenju postojećih objekata kako bi se stvorili odgovarajući uslovi za boravak lica lišenih slobode, kao i za rad službenika Zavoda. U prethodnom periodu radilo se i na kadrovskom jačanju Službe obezbjeđenja i Službe tretmana.

Direktorica Radonjić je informisala učesnike da je uspostavljena Služba izvršenja alternativnih sankcija i puna funkcionalnost kazne rada u javnom interesu. Saopštila je da su u 2014. godini izvršene dvije kazne rada u javnom interesu, dok je u 2017. izvršeno 212 takvih kazni. Važnom smatra promociju alternativnih sankcija kako bi društvena zajednica dala podršku ovom načinu izvršenja krivičnih sankcija.

Prof. dr Velimir Rakočević, dekan Pravnog fakulteta je informisao učesnike o njegovom radnom iskustvu u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija. Saopštio je da je obaveza društva u cjelini da obezbijedi promjenu ponašanja svih onih koji su se prekršili zakon, uz poštovanje njihove ličnosti i dostojanstva. Takođe, obaveza društva je da radi na otklanjanju uzroka koji su doveli do kršenja zakona. Veoma važnim smatra i smanjenje recidiva koji postoji u skoro svim zatvorskim sistemima. Ocijenio je da je postpenalni tretman izuzetno značajan za rehabilitaciju i resocijalizaciju zatvorenika i treba raditi na njegovom unapređenju. Uputio je pohvale svim službenicima Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, jer obavljaju složen posao koji zahtijeva potpunu posvećenost. Zaključio je da je napravljen ogromni pomak u unapređenju i jačanju sistema krivičnih sankcija i dostignut je visok nivo standarda u ovoj oblasti.

Angela Longo, šefica Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici je saopštila da Crna Gora i Savjet Evrope imaju dugogodišnju saradnju koja se u posljednje vrijeme realizuje i kroz zajedničke programe Evropske unije i Savjeta Evrope. U okviru programskog okvira Evropske unije i Savjeta Evrope "Horizontalni program za Zapadni Balkan i Tursku" realizuje se Projekat "Unapređenje zaštite ljudskih prava pritvorenih i zatvorenih lica u Crnoj Gori" koji ima višestruki značaj za zatvorski sistem Crne Gore i doprinosi ostvarenju ciljeva u reformi sistema izvršenja krivičnih sankcija.

Istakla je da Savjet Evrope želi da pomogne crnogorskim vlastima u njihovim naporima da se pridržavaju standarda utvrđenih Konvencijom za prevenciju mučenja i nehumanog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja i da implementiraju preporuke Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT). Podsjetila je da CPT organizuje posjete ustanovama u kojima se nalaze lica lišena slobode, među kojima su zatvori, ustanove za maloljetnike, policijske stanice, centri za smještaj pritvorenih imigranata, psihijatrijske bolnice, ustanove socijalne zaštite. Tom prilikom Komitet prati postupanje prema ovim licima, a nakon svake posjete CPT državi šalje detaljan izvještaj koji sadrži nalaze, preporuke, komentare i zahtjeve za informacijama. Takođe, CPT zahtijeva detaljan odgovor na pitanja sadržana u izvještaju. Ovi izvještaji i odgovori čine sastavni dio stalnog dijaloga sa državama. Informisala je da su eksperti CPT-a posjetili Crnu Goru u oktobru 2017. i očekuju se njihov izvještaj sa preporukama.

Podsjetila je da je Savjet Evrope 2016. godine u Crnoj Gori pokrenuo niz aktivnosti kako bi se zaštitila prava lica lišenih slobode. Aktivnosti su fokusirane na: kadrovsko jačanje zatvorskih stražara, policijskih službenika i medicinskog osoblja u prevenciji torture; jačanje međuinstitucionalne saradnje u cilju pružanja boljeg pristupa i boljih usluga zdravstvene zaštite zatvorenima; zaštita prava pacijenata pod obavezanim psihijatrijskim liječenjem; razvoj programa rehabilitacije i reintegracije; sprečavanje i suzbijanje korupcije u zatvorima; saradnju sa organizacijama civilnog društva.

Saopštila je da sa civilnim društvom sprovode aktivnosti na resocijalizaciji bivših zatvorenika. U saradnji sa lokalnom organizacijom European Law Students' Association pokrenut je prvi projekat o pravnim klinikama za studente prava u Crnoj Gori u okviru kojeg će 20 studenata Univerziteta Donja Gorica i Pravnog fakulteta Univerziteta Mediteran imati priliku da steknu pravnu praksu o članu 3 Evropske konvencije o ljudskim pravima koji se odnosi na zabranu mučenja.

Angela Longo je zaključila da su mnogi rezultati na ovom polju postignuti, ali postoje i brojni izazovi na kojima treba raditi. Raduje je što će Ministarstvo pravde i Zavod za izvršenje krivičnih sankcija u narednom periodu realizovati aktivnosti u cilju daljeg unapređenja stanja.

U okviru drugog panela na temu „Ljudska prava lica lišenih slobode“ govorili su: Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava i vladavine prava u NVO „Građanska alijansa“, Marijana Sindić, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za zaštitu od torture, Milan Tomić, direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, Vukas Radonjić, državni tužilac u Osnovnom državnom tužilaštvu i Dragan Čabarkapa, direktor Specijalne bolnice za psihijatriju u Kotoru.

Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava i vladavine prava u NVO „Građanska alijansa“ je predstavio Izvještaj „Prava lica lišenih slobode u Crnoj Gori u 2018. godini“. Izvještaj je rezultat dvogodišnjeg nadgledanja poštovanja prava lica lišenih slobode i 22 realizovane monitoring

posjete Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, Uprave policije, Specijalne bolnice za psihijatriju u Kotoru i Komunalne policije u Crnoj Gori. Za realizaciju monitoring posjeta „Građanska alijansa“ je formirala NVO koaliciju koju su činili: Udruženje paraplegičara, LGBT Forum progres, NVO Mladi Romi, Romska NVO „Phiren Amenca – koračajte sa nama“, Islamska zajednica i stručnjaci iz oblasti medicine i psihijatrije, a ostvarili su saradnju i sa Savjetom za građansku kontrolu rada policije.

Izveštaj je ažurirana verzija prethodno objavljenog Izveštaja i dopunjen je podacima koji se odnose na procesuirane slučajeve torture i zlostavljanja, uslove u kojima borave lica lišena slobode i drugim bitnim činjenicama. Sadrži informacije prikupljene prilikom posjeta i pregleda prostorija u kojima su se nalazila ili su se mogla naći lica lišena slobode, analize slučajeva kršenja ljudskih prava i njihovo praćenje pred nadležnim državnim institucijama, razgovora sa osuđenim licima i članovima njihovih porodica. Takođe, analizirani su izvještaji i praćena realizacija preporuka državnih institucija i međunarodnih organizacija u ovoj oblasti. U radu su korišćene tehnike istraživanja na terenu, press kliping, pravne analize, intervjui i SOS telefonska linija putem koje su im se obraćala lica kojima su prekršena prava. Saopštio je da Izveštaj sadrži preko 50 preporuka koje su uputili državnim institucijama.

Radović je informisao učesnike Konferencije da su u izvještajnom periodu registrovali slučajeve torture i nehumanog postupanja prema građanima od strane službenika policije. Izrazio je zabrinutost činjenicom da ranije registrovani slučajevi torture, zlostavljanja i nehumanog postupanja nijesu istraženi i adekvatno procesuirani pred nadležnim pravosudnim organima. Počinioci koji su učestvovali u slučajevima torture i nehumanog postupanja prema građanima često su uslovno osuđivani ili kaznom zatvora kraćom od šest mjeseci. Podsjetio je da je Vlada Crne Gore u maju 2018. usvojila Treći periodični izvještaj o primjeni Konvencije protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka. Zabrinjavajućim smatra što se u tom Izveštaju navodi da od 2014. godine do danas nije bilo slučajeva mučenja ili zlostavljanja pritvorenih lica prijavljenih od strane ljekara prilikom zdravstvenih pregleda.

Pohvalio je kontinuirane aktivnosti Ministarstva pravde i Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija na adaptaciji prostornih kapaciteta i unapređenju uslova u cilju poboljšanja kvaliteta života osuđenih lica. Preporučio je da rad Zdravstvene službe u Zavodu bude pod nadzorom Ministarstva zdravlja, kao i da Fond za zdravstveno osiguranje softverski umreži zatvorske ambulante sa zdravstvenim sistemom Crne Gore kako bi se olakšalo praćenje informacija o zdravstvenom stanju osuđenih lica.

Koordinator Programa ljudskih prava i vladavine prava u NVO „Građanska alijansa“ smatra da su najveći problem spore i nedjelotvorne istrage i sudski postupci po ranije prijavljenim slučajevima torture. Takođe, u pojedinim djelovima zatvora često dolazi do nasilja i netrpeljivosti među osuđenim licima. Primijećeno je da postoji određena hijerarhija među zatvorenicima, a Romi su najčešće na dnu hijerarhijske ljestvice i često su prinuđeni da ispunjavaju zahtjeve drugih zatvorenika. Uprava ZIKS-a trebalo bi da suzbija nasilje među zatvorenicima, a službenici bi trebalo da se suzdrže od ohrabivanja istog i reaguju na svaki slučaj i da informacije o tome dostave Upravi. Istakao je da programi resocijalizacije i reintegracije moraju biti unaprijeđeni i realizovani kroz multisektorski pristup državnih institucija, nevladinih udruženja i privatnih preduzeća.

Prava lica lišenih slobode u postupanju službenika Uprave policije još uvijek nijesu garantovana, jer policijski službenici, ne samo da su kršili prava pritvorenih lica, već nijesu prijavljivali odgovorne službenike, ćutali su i solidarisali se sa kolegama koji su brutalno prebijali građane. Policijski službenici su organizovali i skupove podrške kolegama koji su osumnjičeni za zlostavljanje i torturu. Mišljenja je da je ovakva praksa neprihvatljiva i da se mora zaustaviti formiranjem drugačije policijske kulture koja bi se zasnivala na etičkom kodeksu i pozitivnim propisima.

Zoran Vujičić je informisao o izvršenom monitoringu Komunalne policije i saopštio da se Zakon o komunalnoj policiji još uvijek u potpunosti ne primjenjuje.

Marijana Sindić, savjetnica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za zaštitu od torture je saopštila da institucija Zaštitnika kroz preventivnu i reaktivnu ulogu u kontinuitetu prati i nadzire tretman i ostvarivanje prava osoba koje se nalaze na izvršenju kazne zatvora ili mjere bezbjednosti ili kojima je po drugom osnovu ograničeno kretanje. Informisala je da je Zaštitnik od 2012. godine do sada sačinio pet Godišnjih izvještaja Nacionalnog preventivnog mehanizma, kao i tri posebna izvještaja. Saopštila je da su ukupni životni uslovi u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija uglavnom zadovoljavajući, objekti zatvora u Spuzi i Bijelom Polju su adaptirani, čime su se uslovi za boravak i

rad znatno poboljšali. Iako se mnogo uradilo na adaptaciji Zatvora u Bijelom Polju, isti još uvijek nije po standardima CPT-a.

Informisala je da je Zaštitnik 2016. godine obavio dva tematska obilaska Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija i analizirao dostupnost sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite licima lišenim slobode i penološki tretman zatvorenika. Povod za tematske obilaske je bio veliki broj pritužbi podnesenih od strane lica lišenih slobode. Na osnovu prikupljenih podataka Zaštitnik je ocijenio da je zdravstvena zaštita lica lišenih slobode u pojedinim slučajevima bolja u odnosu na javno zdravstvo. Takođe, Zaštitnik je izradio i Izvještaj o uslovima rada službenika obezbjeđenja i tretmana u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, a povod za njegovu izradu bio je veći broj pritužbi službenika Sektora obezbjeđenja i Sektora za tretman u kojima su se žalili na uslove rada i negodovali da su zapostavljeni i nejednako tretirani u odnosu na druge srodne službe. Istakla je da je veliki broj preporuka datih u Izvještaju već ispunjen.

Saopštila je da institucija Zaštitnika ima izuzetno dobru saradnju sa službenim licima u ustanovama koje obilaze, tako da članovi tima NPM-a imaju neograničen pristup svim službenim prostorijama, dokumentaciji, kao i mogućnost povjerljivog razgovora sa zatečenim licima.

Savjetnica Sindić je ukazala da ukupni životni uslovi u Specijalnoj bolnici za psihijatriju u Kotoru još uvijek nijesu zadovoljavajući, a evidentan je nedostatak medicinskog osoblja i loši materijalni uslovi. Saopštila je da nedostaju kreveti, dušeci, posteljina i garderoba za pacijente. Bolnica je i dalje opterećena tzv. socijalnim pacijentima. Takođe, podsjetila je da preporuke iz prethodnih izvještaja Zaštitnika koje su se odnosile na procjenu opravdanosti prekomjerno dugog boravka pacijenata na socio-rehabilitacionom odjeljenju i na izmještanje sudskog odjeljenja još uvijek nijesu ispunjene. Smatra da je neophodno da se postojeći kapaciteti i resursi na nivou države iskoriste na način da se prevaziđe trenutna situacija u Bolnici.

Ukazujući da izazovi da kojima se susreću u Zavodu nijesu jedinstveni za Crnu Goru, već opterećuju i savremene sisteme razvijenih država, zaključila je da je dostizanje evropskih standarda u oblasti poštovanja prava lica lišenih slobode obaveza svih nadležnih institucija i organa, kako u kreiranju, tako i u primjeni normativnog okvira.

Direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija Milan Tomić je saopštio da je Zavod u saradnji sa Ministarstvom pravde preduzeo značajne mjere na unapređenju zdravstvene zaštite pritvorenih i osuđenih lica. Informisao je da su zatvorske ambulante u Bijelom Polju i Podgorici registrovane u saradnji sa Ministarstvom zdravlja, što znači da su ispunjeni zakonski uslovi po pitanju prostora, opreme i kadra. Donešeno je i novo, kvalitetno Uputstvo o zdravstvenoj zaštiti pritvorenih i osuđenih lica, koje je usklađeno sa domaćim i međunarodnim standardima u ovoj oblasti. U toku je realizacija aktivnosti Zavoda u saradnji sa Fondom za zdravstveno osiguranje kako bi se izvršilo softversko umrežavanje zatvorskih ambulanti.

Istakao je da je osnovni problem nedovoljan broj službenika i to prvenstveno službenika obezbjeđenja, pa će u narednom periodu prioritet biti popunjavanje radnih mjesta. Informisao je da je od početka godine zaposleno 18 službenika, iako je raspisan konkurs za angažovanje 23 službenika. Izrazio je očekivanje da će u skorijem periodu zaposliti pet nedostajućih službenika, što će doprinijeti kadrovskom jačanju Zavoda.

Direktor ZIKS-a je ocijenio da su preporuke iz Izvještaja korisne za unapređenje zatvorskog sistema Crne Gore, pa će ih Zavod pažljivo analizirati sa namjerom da ih u realnom roku ostvari. Pojasnio je da Zavod nije uvijek u mogućnosti da realizuje sve preporuke zbog nedostatka službenika, finansijskih sredstava i prostornih kapaciteta. Obukama, seminarima i radionicama na kojima su učestvovali službenici Zavoda unaprijeđena je svijest zaposlenih o važnosti zaštite od zlostavljanja. U oblasti torture ostvaren je napredak koji se ogleda u smanjenom broju prijavljenih slučajeva torture i nehumanog postupanja. Naglasio je da uprava ZIKS-a insistira na poštovanju prava lica lišenih slobode i da neće tolerisati bilo koji vid torture, diskriminacije ili postupanja kojim se može ili se ugrožava ličnost i dostojanstvo lica. Slučajevi koji su predmet Izvještaja ukazuju da je ZIKS u skladu sa svojim ovlaštenjima iste učinio transparentnim i obavijestio nadležne institucije radi daljeg procesuiranja. Takođe, u slučajevima gdje je bilo elemenata za vođenje disciplinskog postupka, isti su shodno zakonskim odredbama vođeni i okončani.

Direktor Tomić je saopštio da postoje određeni problemi u radnom angažmanu lica lišenih slobode, jer su zabilježeni slučajevi da zatvorenici odbijaju radni angažman na poslovima gdje nijesu popunjeni kapaciteti. Trenutno je radno angažovano 300 lica lišenih slobode, a Zavod preduzima

aktivnosti u cilju povećanja broja radnih mjesta za potrebe zatvorenika i planira rekonstrukciju farmi svinja, govedi i koka nosilja, ali i radionica u kojima bi bila angažovana ova lica.

Zaključio je će ZIKS i u narednom periodu biti otvoren za saradnju, jer je svima zajednički cilj da se iz godine u godinu napreduje i da se zadovolje standardi u ovoj oblasti.

Vukas Radonjić, državni tužilac u Osnovnom državnom tužilaštvu je informisao da postoji više režima ograničenja prava na slobodu kretanja, među kojima su lišenje slobode od strane policije, zadržavanje od strane državnog tužioca, pritvor od strane suda i izdržavanje kazne u okviru Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija. Podsjetio je da Zakonik o krivičnom postupku daje mogućnost policiji da liši lice slobode ako postoje razlozi za određivanje pritvora. Kod ovog režima lišenja slobode ne donosi se formalna odluka, već je policijski službenik dužan da sačini službenu zabilješku. Nakon lišenja slobode policijski službenik je dužan da obavijesti državnog tužioca i ovo lišenje slobode ne smije trajati duže od 24 časa. U momentu lišenja slobode policijski službenik je dužan da obavijesti lice o njegovim pravima na jeziku koji razumije. Državni tužilac je dužan da lice lišeno slobode bez odlaganja sasluša i da donese odluku o ograničenju prava na slobodu kretanja. O zadržavanju lica tužilac donosi posebno rješenje, a zadržavanje može trajati najduže do 72 časa. Protiv ovog rješenja lice ima pravo žalbe kod sudije za istragu koji odlučuje o opravdanosti i zakonitosti takvog zadržavanja. Radonjić je istakao da se državni tužilac uvijek interesuje kod lica lišenog slobode o postupanju policijskih službenica prema njemu. Ukoliko se na kraju postupka utvrdi da je lišenje slobode bilo nezakonito i neustavno lice lišeno slobode ima pravo na naknadu štete. Ukazao je da uloga državnog tužioca u krivičnom postupku nije samo da goni počiniocima krivičnih djela, već da se stara da lica protiv kojih se vodi postupak budu upoznata sa njihovim pravima i da im ista ne budu povrijeđena.

Radonjić je istakao da je rad državnog tužilaštva prilikom istraživanja slučajeva torture često otežan zbog prisustva solidarnosti među policijskim službenicima. Zaključio je da je Izvještaj dobar pokazatelj i putokaz za sve buduće aktivnosti u oblasti zaštite prava lica lišenih slobode.

Dragan Čabarkapa, direktor Specijalne bolnice za psihijatriju u Kotoru je podsjetio da je Bolnica osnovana 1953. godine kao prva psihijatrijska bolnica u Crnoj Gori. Saopštio je da su prostorni kapaciteti Bolnice poslednji put prošireni 1974. godine, tako da danas medicinski dio čini nešto oko 4.000m². Bolnica raspolaže sa 240 kreveta od čega je 170 stalno popunjeno. Jedan od najvećih problema sa kojim se Bolnica suočava je veliki broj pacijenata kojima nije potrebno bolničko liječenje, tzv. "socijalni pacijenti". Kako ne postoje druge socijalne institucije, niti volja, a često ni objektivne mogućnosti porodica da se staraju o ovim pacijentima, njihovo otpuštanje u ovom trenutku nije moguće. Bolnica ima oko 100 ovakvih pacijenata, čime se smanjuje broj slobodnih mjesta za akutne pacijente. Drugi problem sa kojim se uprava Bolnice suočava jeste funkcionisanje Sudskog odjeljenja jer ne postoje adekvatni uslovi za čuvanje sudskih pacijenata. Sudsko odjeljenje je planirano za 20 pacijenata, a trenutno ih je 70 u Bolnici i smješteni su i na drugim odjeljenjima, pa je obezbjeđenje pacijenata otežano. Saopštio je da osoblje i pored loših materijalnih uslova u Bolnici stručno i odgovorno obavlja svoj posao.

Direktor Čabarkapa je saopštio da je uprava Bolnice veoma otvorena za saradnju sa civilnim sektorom, međunarodnim i humanitarnim organizacijama, a posebno sa nevladinim organizacijama. Istakao je da su u prethodnom periodu realizovane brojne aktivnosti u saradnji sa civilnim sektorom i da je organizovan veliki broj radnih i okupacionih aktivnosti koje su značajno doprinijele kvalitetu života pacijenata. Informisao je da je na osnovu javnog poziva izabran Savjet za zaštitu mentalno oboljelih lica koji čini pet stručnjaka, od kojih su troje izvan Ustanove, a čak dva predstavnika civilnog sektora.

Učesnici Konferencije su zaključili da je neophodno raditi na jačanju trenda izricanja alternativnih sankcija i smanjenju izricanja zatvorskih kazni. Takođe, neophodno je doprinijeti promjeni policijske kulture kako bi se ista zasnivala na etičkim normama i pozitivnim propisima, jer je neprihvatljivo da zbog solidarnosti policijski službenici ne prijavljuju kolege koji su kršili prava građana.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković